

10. Міграція населення України у 2007 році. – К.: Держкомстат України, 2008.

11. На роздоріжжі. Аналітичні матеріали комплексного дослідження процесів української трудової міграції (країни Європейського Союзу та Російська Федерація) / Авт. колектив: Марков І., ерм. Бойко Ю., Бондаренко М., Іванкова–Стецюк О., Селещук Г., Якуб'як А. – Львів, 2009.

12. Agnieszka Fihel. Charakterystyka imigrantow w Polsce w swietle danych urzedowych. В кн.: Miedzy jednoscia a wielosca. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantowPolsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mplm.pl/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=5&Itemid=16. – с.33–51.

13. Матеріали комплексного дослідження процесів української трудової міграції (країни Європейського Союзу та Російська Федерація) / Авт. колектив: Марков І., ерм. Бойко Ю., Бондаренко М., Іванкова–Стецюк О., Селещук Г., Якуб'як А. – Львів, 2009.

14. Кириллов Ю. Г., Березина Е. А. Деятельность международной организации по миграции в вопросах гуманизации миграционной политики в России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://cyberleninka.ru/article/n/deyatelnost-mezhdunarodnoy-organizatsii-po-migratsii-v-voprosah-gumanizatsii-migratsionnoy-politiki-v-rossii>

15. Концепція регулювання міграційних процесів в РФ (від 1 березня 2003 р. №256–р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fms.gov.ru/documentation/koncept_mig_pol/

References

1. Malynovska O. A. Ukraina, Yevropa, mihratsiia: mihratsii naselennia Ukrainy v umovakh rozshyrennia YeS / O. A. Malynovska. – K.: Blank–Pres, 2004.

2. Pirozhkov S., Malinovskaja E., Homra A. Vneshnie trudovye migratsii v Ukraine: social'no–jekonomicheskij aspekt / S. Pirozhkov, E. Malinovskaja, A. Homra. – Kiev, 2003.

3. Poznjak O. V. Novye tendencii migratsii naselenija Ukrainy / O. V. Poznjak // Trud i zarplata. – 1991. – №15. – S.14.

4. Prybytkova I. Trudovi mihranty u sotsialnii hierarkhii ukrainskoho suspilstva: statusni pozytzii, tsinnosti, zhyttievi stratehii, styl i sposib zhyttia / I. Prybytkova // Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh. – 2002. – №4. – S.156–167.

5. Havrylyshyn P. M. Ukrainska trudova immihratsiia v Italii (1991–2011 rr.): monohrafiia / P. M. Havrylyshyn. – Ivano–Frankivsk, 2012. – 246 s.; Vavryshchuk N. H. Emihratsiia robochoi sylu z Ukrainy: teoretyko–metodolohichni aspekty / N. H. Vavryshchuk // Naukovi zapysky KМУ. – K., 2006. – T.56. – S.45–50; Krauze O. Zovnishnia trudova mihratsiia naselennia Ukrainy / O. Krauze // Halytskyi ekonomichnyi visnyk. – 2010. – №2 (27). – S.26–34.

6. Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA96-%D0%B2%D1%80>

7. Zakon Ukrainy «Pro immihratsiiu» N 2491–III vid 7 chervnia 2001 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>

8. Konventsiia MOT №97. O robotnykakh–myhrantakh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.conventions.ru/view_base.php?id=278

9. Zovnishnia trudova mihratsiia naselennia Ukrainy. Obstezhennia fondu Arseniia Yatseniuka «Open Ukraine» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.ukrudprom.ua/news/Found_open_Ukraine

10. Mihratsiia naselennia Ukrainy u 2007 rotsi. – K.: Derzhkomstat Ukrainy, 2008.

11. Na rozdorizhzhii. Analitichni materialy kompleksnoho doslidzhennia protsesiv ukrainskoi trudovoi mihratsii (krainy Yevropeiskoho Soiuzu ta Rosiiska Federatsiia) / Avt. kolektyv: Markov I., yerm. Boiko Yu., Bondarenko M., Ivankova–Stetsiuk O., Seleshchuk H., Yakubiak A. – Lviv, 2009.

12. Agnieszka Fihel. Charakterystyka imigrantow w Polsce w swietle danych urzedowych. В кн.: Miedzy jednoscia a wielosca. Integracja odmiennych grup i kategorii imigrantowPolsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mplm.pl/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=5&Itemid=16. – с.33–51.

13. Materialy kompleksnoho doslidzhennia protsesiv ukrainskoi trudovoi mihratsii (krainy Yevropeiskoho Soiuzu ta Rosiiska Federatsiia) / Avt. kolektyv: Markov I., yerm. Boiko Yu., Bondarenko M., Ivankova–Stetsiuk O., Seleshchuk H., Yakubiak A. – Lviv, 2009.

14. Kirillov Ju. G., Berезина E. A. Dejatel'nost' mezhhdunarodnoj organizatsii po migratsii v voprosah humanizatsii migratsionnoj politiki v Rossii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: // <http://cyberleninka.ru/article/n/deyatelnost-mezhdunarodnoy-organizatsii-po-migratsii-v-voprosah-gumanizatsii-migratsionnoy-politiki-v-rossii>

15. Kontsepsiia rehuliuвання mihratsiinykh protsesiv v RF (vid 1 bereznia 2003 r. №256–r) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.fms.gov.ru/documentation/koncept_mig_pol/

Kasianova M. M., PhD, Associate Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), the doctoral student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), k.marina81@rambler.ru

External labor migration of Ukrainians in European countries

The proposed article is devoted to analysis of common labor migration as a factor that affects different areas of the state, the main causes and possible consequences of this phenomenon in Ukraine. Defined the main directions of the labor migration of Ukrainians, was carried out to estimate contemporary migration situation in Ukraine and proposals for the solution of this problem at the regional and state level.

The author came to the conclusion that migration as a natural characteristic of a globalized society phenomenon can not be prevented and eliminated. Urgent need of today is to develop effective mechanisms and instruments of its regulation. Also in more detail and comprehensive study of demand migration of bilateral relations between Ukraine and the recipient States, where there are a number of problematic legal issues. Such theoretical studies labor migration of the Ukrainians will be an important step towards the practical solution of the problem.

Keywords: migration, migration processes, labor migration, external labor migration, a migrant worker.

Касьянова М. Н., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и внешней политики Донецкого национального университета (Украина, Винница), докторант Киевского национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), k.marina81@rambler.ru

Внешняя трудовая миграция украинцев в европейские страны

Анализируются значение трудовой миграции и её влияние на различные сферы развития государства, условия труда граждан Украины за границей, основные направления трудовых миграций. Разработаны рекомендации для регионального и государственного регулирования негативных миграционных процессов.

Автор пришел к выводу, что миграция как закономерное явление, присущее глобализованному обществу, невозможно предупредить и ликвидировать. Проблема сегодняшнего дня – разработка эффективных механизмов и инструментов ее регулирования. Более детального и комплексного изучения требуют двусторонние миграционные отношения между Украиной и государствами–реципиентами, где присутствует ряд проблемных законодательных вопросов. Подобные теоретические исследования трудовой миграции украинцев будут важным шагом к практическому решению проблемы.

Ключевые слова: миграция, миграционные процессы, миграция рабочей силы, внешняя трудовая миграция, трудовой мигрант.

***

УДК 316.647.8:327(477)+(438) Осадчук Б.

Лодин П. З.,
аспірант, Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
(Україна, Івано–Франківськ), p.lod@wp.pl

ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ МІФІВ І СТЕРЕОТИПІВ УКРАЇНСЬКО–ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БОГДАНА ОСАДЧУКА

Аналізується політична діяльність Богдана Осадчука, спрямована на подолання негативних міфів і стереотипів українсько–польських відносин. Предмет дослідження розглядається в контексті міжнародного примирення. Наукова робота торкається питань генези і еволюції формування етнічних образів в двосторонніх стосунках, ролі радянської пропаганди в творенні штучних міфологем, запропонованих Б. Осадчуком механізмів усунення цих негативних явищ.

Ключові слова: українсько–польське примирення, міф, стереотип, стереотипізація, деміфологізація.

Якісна трансформація системи відносин між народами в Центрально–Східній Європі в постсоціалістичний період вимагала, найперше, досягнення міжнародного примирення. Тому завданням інтелектуальної еліти в еміграції була розробка і пропагування відповідних ідей та концепцій закордоном для їх впровадження уже в

умовах звільнення регіону від колоніальної залежності. Публіцистична та суспільно-політична діяльність середовища «Kultury», яка видавалася під егідою Єжи Гедройця, спрямовувалась власне на реалізацію такої програми. Одним із найбільш активних публіцистів польського еміграційного часопису був Богдан Осадчук (псевдоніми ВЕО, Юрій Чорноморський, Alexander Korab, Berlińczyk) – український історик, політолог та журналіст, який послідовно відстоював ідею українсько-польського примирення.

Основними перешкодами на шляху примирення були геополітичний уклад в Центрально-Східній Європі після II світової війни, проблема кордону, відбиття в історичній пам'яті українців і поляків негативного досвіду міжнародних стосунків в минулому, тощо. Тому, метою статті є аналіз діяльності Б. Осадчука щодо подолання негативних міфів і стереотипів українсько-польських відносин як однієї з важливих складових в структурі процесу примирення.

Проблему стереотипів і міфів в українсько-польських відносинах розглядали Л. Зашкільняк, Л. Стрільчук, М. Трухан, Й. Конечна. Суспільно-політична діяльність Б. Осадчука стала предметом досліджень М. Геника, Б. Бердиховської, І. Гофман, М. Мруза, В. Мокрого, Т. Стриєка, Б. Керського. Аналіз історіографії проблеми дозволяє стверджувати про відсутність робіт, які би поєднували ці два проблемні напрямки в рамках цілісного дослідження.

Завданням статті є спроба представлення генези й історичної ретроспективи конструювання форм негативізації образу іншого в українсько-польських відносинах та запропонованих Б. Осадчуком методів протидії цим явищам, які перешкоджали міжнародному примиренню.

Згідно з українським вченим і діячем умови для негативної стереотипізації склалися ще на ранніх етапах обопільних контактів. Даний висновок можемо зробити на основі його твердження про те, що під час поділів у польських маєтках на українських землях поляки ставилися по відношенню до місцевого населення як «пан» до «хама». Ситуація ускладнилася внаслідок козацьких війн, які утвердили стереотип українця-заколотника, а згодом гайдамаки [4, с. 58].

Роман Г. Сенкевича «Вогнем і мечем» з його вираженою апологетикою польської шляхти та різкою негативізацією її противників служив світоглядним орієнтиром для оцінки поляками кризових процесів в Речі Посполитій. Б. Осадчук погоджувався з думкою, що польський автор в своєму творі зводив прорахунки з українською народною революцією 1648 р., представляючи її події «сліпим бунтом сліпої черні». На протиположність цьому, українські історики М. Грушевський і В. Липинський намагались реконструювати події національно-визвольної боротьби під проводом Б. Хмельницького, відкидаючи будь-який регіоналізм, пов'язаний з творенням образу «брудного хохла» і апофеозом «польського рицаря» з «його ніби від Бога притаманною культурною місією на східних рубежах» [7, с. 34; 9, с. 127–128].

Ослаблена внутрішніми протиріччями Річ Посполита занепадала, внаслідок чого обидва народи опинились в складі Російської та Австрійської (згодом Австро-Угорської) імперій. Тривалий період бездержавного існування тягнувся аж до початку ХХ ст.

Закінчення I світової війни ознаменувалось розпадом старих колоніальних систем в регіоні Центрально-Східної Європи та одночасними процесами національного і державного будівництва. Спроби реалізації національних проектів мали різні результати. Якщо Польщі вдалося відновити втрачену внаслідок поділів державність, то українці досягли лише часткових успіхів на короткий період часу.

Взаємний антагонізм під час цих процесів призвів до військових зіткнень між сторонами у боротьбі за Східну Галичину та Львів в 1918 р., що тільки підсилило існуючий образ ворога в національній свідомості. Як зазначав Б. Осадчук, в українському суспільстві довго була образа за нереалізовану вимогу автономії [25].

На протиположність цьому подіям, український публіцист намагався відшукати позитивні символи українсько-польської співпраці в минулому для урівноваження негативних аспектів спільної історії. Одним з таких прикладів в зазначений період був союз Петлюри – Пилсудського 1920 р., завдяки якому вдалося зупинити більшовицьку агресію. Цей договір продемонстрував можливість двостороннього співробітництва [12].

Як слушно зауважив Б. Осадчук, в умовах державотворення в Центрально-Східній і Південно-Східній Європі історія часто ставала засобом в етнічних і територіальних міжусобицях. Інструменталізація історії ускладнювалася появою в Європі першої держави, побудованої на ідеологічному фундаменті – Радянського Союзу [5, с. 11].

Обрана в подальшому стратегія політики II Речі Посполитої у ставленні до національних меншин, що полягала в спробах їх асиміляції, на переконання Б. Осадчука, була концепцією «антипилсудчиковою» і помилковою [20, с. 120]. Вона сприяла подальшій ескалації міжнародної ворожнечі, апогеєм чого стали криваві події II світової війни. На фоні глобального воєнного зіткнення нерідко справа доходила і до етнічних протистоянь на теренах Центрально-Східної Європи, часто з масовими жертвами серед цивільного населення. Ускладнював ситуацію той факт, що історична наука у воєнні роки, на думку Б. Осадчука, переважно слугувала оперативним цілям пропаганди воюючих сторін, тобто фальсифікації фактів, очорнювання й демонізації противників, глорифікації головних осіб або колабораціоністів у воєнній грі – це впливало на проблему об'єктивності студій [5, с. 12].

Натомість, діалог між сторонами вимагав від дослідників незаангажованості в аналізі складних подій спільної історії. В цьому контексті Б. Осадчук зайняв чітку позицію в засудженні Волинської трагедії 1943 р., покладаючи безпосередню вину за неї на Службу безпеки ОУН (б) [4, с. 81]. З іншого боку, український фахівець вказував на приклад замовчування протягом тривалого періоду часу вбивств українців бійцями Армії Крайової в селі Павлокома в 1945 р. Причиною табування теми була невідповідність вчиненого злочину до образу «бездоганих лицарів», яким часто сприймалося польське підпілля суспільством Польщі [21].

Одна зі стійких міфологем щодо періоду II світової війни полягала в хибному твердженні щодо участі українців в придушенні Варшавського повстання 1944 р. Вперше торкнувся цієї проблематики на сторінках «Kultury» діяч ОУН Л. Ортинський. Продовжив його починання в справі розвінчування цього міфу Б. Левицький [16; 17]. Активне

обговорення питання з редактором часопису С. Гедройцем свідчило про зацікавлення Б. Осадчука цією темою і значення, якого він їй надавав в процесі налагодження українсько-польського примирення [3, с. 110–112].

Внаслідок II світової війни в державах Центрально-Східної Європи встановилися комуністичні режими. В умовах тотального контролю та ідеологічного догматизму тільки в еміграції можна було вибудувати інституції, здатні до творення новітніх концепцій розвитку і співробітництва в регіоні. Найбільш вагому роль в цьому плані і відіграло середовище часопису «Kultura». Водночас ще в 1947–1948 рр. українські і польські періодичні видання, що діяли в німецьких таборах для переміщених осіб, спробували ініціювати діалог задля нормалізації білатеральних відносин. Представники еміграції по-різному згодом оцінювали результати пресової дискусії. Б. Осадчук, для прикладу, був скептичним, вважаючи помилкою сторін намагання одразу розв'язати найскладніші проблеми. Натомість він пропонував шлях копіткого подолання упереджень і образ, з'ясування принципових питань, встановлення постійного контакту для обміну думками та поглядами [7, с. 48; 11, с. 89].

Як відзначав Б. Осадчук, в період Польської Народної Республіки оперування негативними стереотипами по відношенню до українців суттєво посилювалося. Причиною цього був пошук нових об'єктів пропаганди для заміни ворожого прототипу німця, доцільність в якому відпала після утворення лояльної до СРСР Німецької Демократичної Республіки. Спотворенню історичного образу українця сприяли твори Я. Гергарда, Е. Пруса та ряд замовних пасквілів [4, с. 58, 72].

Прикладом активного втручання радянської сторони в процес українсько-польського примирення була резонансна «справа Оберлендера» на початку 1960-х рр. Інсинуації щодо участі в убивствах польських професорів у Львові в липні 1943 р. легіону (батальйону) «Нахтігаль», очолюваного Т. Оберлендером (на момент висування звинувачень – міністром в справах біженців в уряді К. Аденауера) свідчили, що метою дискредитації діяльності українських націоналістів було намагання не допустити зближення між українцями і поляками в післявоєнний період. Уже згадуваний Б. Левицький вкотре долучився до розвінчування нового міфу комуністичної пропаганди, акцентуючи увагу в розслідуванні на історичних аспектах проблеми [14; 15]. Б. Осадчуком був детально проаналізований сам процес, ініційований проти німецького політика [10]. На основі публікацій обох авторів в «Kulturze» можемо зробити висновок про політизованість і спекулятивний характер справи, яка, як уже доводять сучасні дослідники, була інспірованою радянськими спецслужбами [1].

Український публіцист стверджував, що питання українсько-польських відносин буде все таки вирішуватися не в еміграції, а на рівні незалежних держав [8, с. 25]. Тому тільки в умовах самостійності обох народів і приходу до влади демократичних сил можна було сподіватися і на остаточне усунення негативних міфів і стереотипів. Спроби модернізації соціалістичної системи і самого СРСР в рамках горбачовської програми «перебудови» наприкінці 1980-х рр. сприяли формуванню легальних опозиційних рухів в комуністичних суспільствах.

Поява внаслідок перших частково вільних виборів демократичних представників в парламентах

дозволила ініціювати українсько-польську зустріч політиків 4–5 травня 1990 р. у Яблонній під Варшавою. Учасники обговорювали важливі проблеми минулого і сьогодення, що стосувалися, зокрема, усунення існуючих стереотипів. Намагались дійти компромісу в питаннях визнання відповідальності за акцію «Вісла», остаточного встановлення істини щодо участі українців в придушенні Варшавського повстання, аналізі подій на Волині і Бещадах під час II світової війни, оцінці політики II Речі Посполитої щодо національних меншин, справі Цвинтаря Орля у Львові [13, с. 189; 26]. Згодом Б. Осадчук з розчаруванням констатував гальмування процесу реалізації артикульованих заяв на практиці, а тому наполягав на створенні тимчасової інституції з врегулювання актуальних питань [18, с. 63].

Вважаємо за доцільне розглянути додаткові механізми, які пропонував Б. Осадчук для усунення негативних міфів і стереотипів. Він рекомендував розвивати дискусії щодо спірних питань минулого в двох площинах: серед компетентних істориків – яку можна окреслити як науково-фахову; та популяризаторській – що, очевидно, мала спрямовуватись на поширення опрацьованих ідей і концепцій в суспільствах. Вважаємо, що це була одна з ефективних моделей деконструкції негативних міфів і стереотипів українсько-польських відносин, оскільки передбачала логічний алгоритм розгортання процесу. Водночас, український діяч еміграції констатував розмитість меж між цими площинами, неефективність роботи інституцій, які мали в практичній діяльності відігравати ключову роль, таких як комісія з узгодження підручників історії чи академічні кола університетів, профанацію і некомпетентність багатьох учасників діалогу [19, с. 104].

Саме на експертне середовище покладалась ключові завдання розвінчування пропагандистського викривлювання фактів і інтерпретацій історії двосторонніх відносин. Тому Б. Осадчук великого значення надавав українсько-польській конференції в Гамільтоні 20–22 жовтня 1977 р., в якій дискусанти продемонстрували «критичний підхід не тільки до джерел та доступної їм інформації, але також суверенну й неемоційну та назагал об'єктивну дистанцію до всестороннього освітлення минулого і сучасного у наших взаємних стосунках» [6, с. 76].

Щодо необхідності ревізії підручників з історії українсько-польських відносин, то ця проблема розглядалась на згадуваній уже зустрічі парламентарів в Яблонній у 1990 р. [13, с. 189]. Б. Осадчук в своїх публікаціях звертав увагу на позитивний досвід діяльності польсько-німецького Інституту імені Г. Еккарта, який провів фахову роботу по усуненню ворожих стереотипів з навчальних матеріалів. В 1993 р. розпочала діяти аналогічна українсько-польська комісія на чолі з В. Серчином і С. Кульчицьким [5, с. 13]. На необхідності організації відповідного процесу акцентували увагу як дипломати, так і учасники конференцій, присвячених темі українсько-польських стосунків, а Б. Осадчук називав це справою історичної ваги [19, с. 100; 23, с. 119; 24, с. 129].

Таким чином, публіцистична і суспільно-політична діяльність Б. Осадчука безпосередньо торкалася проблеми міфів і стереотипів українсько-польських відносин. Їх усунення було важливою складовою структури примирення між обома народами. На основі дослідження можемо зробити ряд висновків.

Історія взаємин українців і поляків характеризувалася великою кількістю конфліктів, що спрягло обопільному нагромадженню і укоріненню образу ворога. Попри це, були і позитивні приклади співпраці, які могли служити орієнтиром для трансформації поглядів на сусіда, формування партнерського відношення між регіональними акторами. В цьому плані простежуються спроби Б. Осадчука відшукати такі символи для переорієнтації системи образів.

У процесі деформації застарілих зразків ідентифікації іншого в українсько-польських відносинах необхідно було врахувати руйнівний вплив системи пропаганди, яка в радянський період активно вдавалася до міфотворчості. Діяльність Б. Осадчука та інших публіцистів часопису «Kultura» стосувалася, в першу чергу, оперативного розвінчування цих штучних стереотипів.

Складність процесу деміфологізації вимагала системного підходу: опрацювання єдиної стратегії на політичному рівні, детальної теоретичної розробки проблеми експертами через участь в двосторонніх конференціях та діяльності комісії з ревізії підручників історії.

Підсумовуючи, можемо стверджувати про перспективність подальших досліджень впливу імагологічних образів на процес міжнародного примирення.

Список використаних джерел

1. Вятрович В. Как создавалась легенда о Nachtigall [Електронний ресурс] / Владимир Вятрович // «Зеркало недели. Украина». – 2008. – №6. – 15 февраля. http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/kak_sozdavalas_legenda_o_nachtigall.html.
2. Генік М. Проти привидів минулого: започаткування методу народної дипломатії у процесі польсько-українського примирення / Микола Генік // Вісник ПНУ. Серія: Політологія. – Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаніка, 2006. – Вип.1. – С.105–113.
3. Єжи Гедройць та українська еміграція. Листування 1950–1982 років [Упорядкування, передне слово і коментарі Богумілі Бердиховської]. – К.: Критика, 2008. – 752 с.
4. Керський Б. Розмови з Богданом Осадчуком [Переклад з польської] / Б. Керський, А. Ст. Ковальчик. – К.: Дух і літера, 2009. – 384 с.
5. Осадчук Б. На перехрестях часів / Богдан Осадчук // Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії). – К.: Генеза, 2000. – С.11–15.
6. Осадчук Б. Солом'яний вогонь чи початок великого діла? З приводу польсько-української наукової конференції в Гамільтоні / Богдан Осадчук // Сучасність. – 1978. – №1. – Лютий. – С.76–78.
7. Осадчук Б. Україна, Польща, світ: Вибрані репортажі та статті / Б. Осадчук. – К.: Смолоскип, 2001. – 356 с.
8. Чех М. Розкриймо карти, панове! – розмова з проф. Вільного університету в Берліні Богданом Осадчуком / Мирослав Чех // Зустрічі. – 1990. – №1–2. – С.24–32.
9. BEO. Kronika polsko-ukraińska / BEO // Kultura. – 1952. – №5/55. – S.125–133.
10. BEO. Oberlaender z perspektywy Berlina / BEO // Kultura. – 1960. – №3/149. – S.135–139.
11. BEO. Polonica w prasie ukraińskiej / BEO // Kultura. – 1952. – №6/56. – S.87–97.
12. BEO. Z historii stosunków polsko-ukraińskich / BEO // Kultura. – 1952. – №9/59. – S.104–111.
13. Hofman I. Tematy polsko-ukraińskie Bohdana Osadczyka w paryskiej «Kulturze» / Iwona Hofman. – Streszcz. ang. // Przegląd Politologiczny. – 2011. – R.16, nr 3. – S.185–194.
14. Lewyckij B. Jeszcze o Oberlaenderze / Borys Lewyckij // Kultura. – 1960. – 3/149. – S.132–135.
15. Lewyckij B. Sprawa dr. Oberlaendera / Borys Lewyckij // Kultura. – 1960. – 1/147–2/148. – S.171–185.
16. Lewyckij B. Ukraińcy a likwidacja Powstania Warszawskiego / Borys Lewyckij // Kultura. – 1952. – №6/56. – S.74–87.
17. Ortyński L. Prawda o Ukrainie i Krymie / Lubomyr Ortyński // Kultura. – 1952. – №6/61. – S.109–116.
18. Osadczyk B. Co dalej, Panowie Polacy? / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1990. – №9/516. – S.63–67.
19. Osadczyk B. Między historią a teraźniejszością / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1996. – №3/582. – S.95–101.
20. Osadczyk B. O Ukrainie i Krymie... w Berlinie / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1995. – №5/572. – S.116–121.
21. Osadczyk B. Pawłokoma pojednania [Elektronnyy resurs] / Bohdan Osadczyk // Wprost. – Nr.19 (1222). – 14 maja 2006. – Reżim dostępu: <http://www.wprost.pl/ar/90024/Pawlokoma-pojednania/>.
22. Osadczyk B. Polska i Ukraina – jak wyjść z impasu? / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1994. – №12/567. – S.104–109.
23. Osadczyk B. Prowokacyjne refleksje ze zjazdów i konferencji / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1995. – №11/578. – S.117–120.
24. Osadczyk B. Ukraina – bilans roku / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1996. – №1/580 – 2/581. – S.126–134.
25. Osadczyk B. Ukraińska lojalność [Elektronnyy resurs] / Bohdan Osadczyk // Tygodnik Powszechny. – 1999. – Nr.39. – Reżim dostępu: <http://www.tygodnik.com.pl/apokryf/15/osadczyk.html>.
26. Osadczyk B. Zbliżenie polsko-ukraińskie / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1990. – №6/513. – S.37–38.

References

1. Vyatrovych V. Kak sozdavalas' lehenda o Nachtigall [Elektronnyy resurs] / Vladymyr Vyatrovych // «Zerkalo nedely. Ukrayna». – 2008. – №6. – 15 fevralya. http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/kak_sozdavalas_legenda_o_nachtigall.html.
2. Genyk M. Proty pryvydiv mynuloho: zapochatkovannya metodu narodnoyi dyplomatiyi u protsesi pol's'ko-ukrayins'koho prymyrennya / Mykola Genyk // Visnyk PNU. Seriya: Politolohiya. – Ivano-Frankivs'k: PNU im. V. Stefanyka, 2006. – Vyp.1. – S.105–113.
3. Yezhy Gedroyts' ta ukrayins'ka emihratsiya. Lystuvannya 1950–1982 rokiv [Uporyadkuvannya, perednye slovo i komentari Bogumily Berdykhov's'koyi]. – K.: Krytyka, 2008. – 752 s.
4. Kers'kyi B. Rozmovy z Bohdanom Osadchukom [Pereklad z pol's'koyi] / B. Kers'kyi, A. St. Koval'chuk. – K.: Dukh i litera, 2009. – 384 s.
5. Osadchuk B. Na perekhrestyakh chasiv / Bohdan Osadchuk // Ukrayins'ka istorychna dydaktyka: Mizhnarodnyy dialoh (fakhivtsi riznykh krainin pro suchasni ukrayins'ki pidruchnyky z istoriyi). – K.: Henezza, 2000. – S.11–15.
6. Osadchuk B. Solom'yanyy vohon' chy pochatok velykoho dila? Z pryvodu pol's'ko-ukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi v Hamiltoni / Bohdan Osadchuk // Suchasnist'. – 1978. – №1. – Lyuty. – S.76–78.
7. Osadchuk B. Ukrayina, Pol'shcha, svit: Vybrani reportazhi ta statti / B. Osadchuk. – K.: Smoloskyp, 2001. – 356 s.
8. Chekh M. Rozkryymo karty, panove! – rozмова z prof. Vil'noho univertsytetu v Berlini Bohdanom Osadchukom / Myroslav Chekh // Zustrichi. – 1990. – №1–2. – S.24–32.
9. BEO. Kronika polsko-ukraińska / BEO // Kultura. – 1952. – №5/55. – S.125–133.
10. BEO. Oberlaender z perspektywy Berlina / BEO // Kultura. – 1960. – №3/149. – S.135–139.
11. BEO. Polonica w prasie ukraińskiej / BEO // Kultura. – 1952. – №6/56. – S.87–97.
12. BEO. Z historii stosunków polsko-ukraińskich / BEO // Kultura. – 1952. – №9/59. – S.104–111.
13. Hofman I. Tematy polsko-ukraińskie Bohdana Osadczyka w paryskiej «Kulturze» / Iwona Hofman. – Streszcz. ang. // Przegląd Politologiczny. – 2011. – R.16, nr 3. – S.185–194.
14. Lewyckij B. Jeszcze o Oberlaenderze / Borys Lewyckij // Kultura. – 1960. – №3/149. – S.132–135.
15. Lewyckij B. Sprawa dr. Oberlaendera / Borys Lewyckij // Kultura. – 1960. – №1/147 – 2/148. – S.171–185.
16. Lewyckij B. Ukraińcy a likwidacja Powstania Warszawskiego / Borys Lewyckij // Kultura. – 1952. – №6/56. – S.74–87.
17. Ortyński L. Prawda o Ukrainie i Krymie / Lubomyr Ortyński // Kultura. – 1952. – №6/61. – S.109–116.
18. Osadczyk B. Co dalej, Panowie Polacy? / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1990. – №9/516. – S.63–67.
19. Osadczyk B. Między historią a teraźniejszością / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1996. – №3/582. – S.95–101.
20. Osadczyk B. O Ukrainie i Krymie... w Berlinie / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1995. – №5/572. – S.116–121.
21. Osadczyk B. Pawłokoma pojednania [Elektronnyy resurs] / Bohdan Osadczyk // Wprost. – Nr.19 (1222). – 14 maja 2006. – Reżym dostępu: <http://www.wprost.pl/ar/90024/Pawlokoma-pojednania/>.
22. Osadczyk B. Polska i Ukraina – jak wyjść z impasu? / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1994. – №12/567. – S.104–109.
23. Osadczyk B. Prowokacyjne refleksje ze zjazdów i konferencji / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1995. – №11/578. – S.117–120.

24. Osadczuk B. Ukraina – bilans roku / Bohdan Osadczuk // Kultura. – 1996. – №1/580 – 2/581. – S.126–134.

25. Osadczuk B. Ukraińska lojalność [Elektronnyy resurs] / Bohdan Osadczuk // Tygodnik Powszechny. – 1999. – Nr.39. – Rezhym dostupu: <http://www.tygodnik.com.pl/apokryf/15/osadczuk.html>.

26. Osadczuk B. Zbliżenie polsko–ukraińskie / Bohdan Osadczuk // Kultura. – 1990. – №6/513. – S.37–38.

Lodyn P. Z., postgraduate student, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine, Ivano–Frankivsk), p.lod@wp.pl

The overcoming of negative stereotypes and myths of the Ukrainian–Polish relationship in Bohdan Osadchuk's political activity

The article analyzes Bohdan Osadchuk's political activity aimed to overcome the negative stereotypes and myths of the Ukrainian–Polish relationship. The subject of the research is considered in the context of the international reconciliation. The scientific work touches the genesis and evolution of ethnic images in bilateral relations and the role of Soviet propaganda in the creation of artificial myths, mechanisms for eliminating these negative phenomena, proposed by B. Osadchuk.

Keywords: the Ukrainian–Polish reconciliation, the myth, the stereotype, stereotyping, demythologization.

Лодын П. З., аспирант, Прикарпатский национальный университет им. Василя Стефаника (Украина, Ивано–Франковск), p.lod@wp.pl

Преодоление негативных мифов и стереотипов украинско–польских отношений в политической деятельности Богдана Осадчука

Анализируется политическая деятельность Богдана Осадчука, направленная на преодоление негативных мифов и стереотипов украинско–польских отношений. Предмет исследования рассматривается в контексте межнационального примирения. Научная работа затрагивает вопросы генезиса и эволюции формирования этнических образов в двусторонних отношениях, роли советской пропаганды в создании искусственных мифологем, предложенных Б. Осадчуком механизмов устранения этих негативных явлений.

Ключевые слова: украинско–польское примирение, миф, стереотип, стереотипизация, демифологизация.

* * *

УДК 321.72;323.2

Парлюк В. І.,

старший викладач кафедри політології, філософії та соціології, Маріупольський державний університет (Україна, Маріуполь), parlyk_vladislav@mail.ru

Українська модель політичної модернізації: міра співпадіння теорії і практики

Значається, що сучасні модернізаційні процеси є явищем складним, неоднозначним, про що свідчать дискусії, розгорнуті провідними світовими експертами в даній галузі. Розглядаються питання формування нової модернізаторської політичної еліти та акцентується увага на забезпечення реальної участі народу в політичному житті. Мета даної статті проаналізувати особливості політичної модернізації в Україні, її етапи, з'ясувати причини невдач та можливі шляхи їх вирішення. Робиться висновок щодо неможливості «сліпого копіювання» іноземних зразків модернізації суспільства загалом або його окремих сфер для жодної країни в конкретці її проблем.

Ключові слова: модернізація, політична модернізація, політична еліта.

З першого дня своєї незалежності Україна поставила завдання переходу від тоталітаризму до демократії, що потребувало кардинальної трансформації всіх сфер суспільства, насамперед, політичної системи. Це обумовлено тим, що саме політична система є «становим хребтом» держави, визначає темпи і зміст перетворення усіх інших систем українського суспільства. Власне й сам початок незалежності безпосередньо пов'язаний з невдалою спробою модернізувати тоталітарну радянську політичну систему, розвал якої й спричинив розпад могутньої, на перший погляд, Радянської імперії.

На думку М. І. Михальченко, розгляд модернізаційних спроб України не можна відірвати від ідей трансформації, про які досить часто говорять сьогодні. Тим більше, що починаються спроби застосувати теорію трансформації до України на сучасному етапі.

Як зазначав В. П. Горбатенко, Україна в своєму розвитку пройшла три етапи модернізації: ранньомодернізаційний, імпульсивно–еклектичний, що тривав з середини XVII до початку XX ст.; псевдомодернізаційний, тоталітарно–бюрократичний, хронологічні межі якого збігаються з часом існування СРСР (від початку 20–х до кінця 80–х років XX ст.); сучасно–модернізаційний, транзитно–кризовий, збігається в часі з існуванням України як самостійної держави (від 90–х років XX ст.) [4, с. 37]. Кожен з цих етапів мав певні особливості. Проте практично завжди на перший план виходить питання про політичного суб'єкта модернізації.

Неповторність соціально–історичного розвитку України спричинила дві основні особливості:

1) домінування як основного суб'єкта модернізованої владно–бюрократичної верхівки, залежної у своїх діях від чужого центру;

2) залежність суспільно–політичної системи від чужих національних традицій, ментальності й конкретним потребам українського суспільства морально–культурних цінностей та ідеологічних схем.

З самого початку сучасних політичних змін (приблизно з 1989 р., коли ці зміни були усвідомлені і проголошені на рівні громадської думки) їх мета не була чітко визначена. Був окреслений лише один елемент кардинальних політичних змін – суверенітет, незалежність України. При цьому і суверенітет, і незалежність країни трактувалися в основному в політичному плані – вихід з СРСР і розбудова суверенної європейської держави. Ця часткова політична мета досить швидко була досягнута. Цьому сприяли зовнішньополітичний (розпад СРСР) і внутрішньополітичний (розвал влади комуністів усередині країни і популярність гасел національного відродження) чинники.

Але за цим кроком потрібні були інші: обрання парламенту незалежної України, формування принципово нового уряду, кардинальна зміна принципів місцевого самоврядування тощо. Цього зроблено не було. Курс був узятий на поступову трансформацію.

Фактично мета політичних змін – розбудова незалежної держави – була проголошена в аморфній формі, без визначення конкретних рубежів, етапів. Крім того, проявилася давня «соціальна хвороба» України, яка завадила країні стати незалежною під час Хмельниччини, Руїни і подій 1917–1920 рр.: відсутність політичної консолідації політичного класу (еліти), боротьба за посади, ігнорування інтересів широких народних мас, використання політичних сил інших держав для внутрішньополітичної боротьби. Тому поступово втрачалася соціальна база політичних реформ, виник і поглиблювався розкол інтересів влади і народу.

Цікавим феноменом перехідного періоду в Україні стало відродження, зокрема у формі звернення до минулого, а не повернення в минуле (або ж повернення до колись залишених у минулому тез використання варіантів розвитку). Головна проблема полягає в тому, переконаний Д. Мартен (Парижський університет), що Україна зараз